

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**Обласний ресурсний центр
з підтримки інклюзивної освіти**

СХВАЛЕНО

протокол засідання вченої ради МОІППО
від 11 червня 2025 р. № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ МОІППО
від 12 вересня 2025 р. № 209-А

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
вчителів-логопедів, учителів-дефектологів
закладів загальної середньої освіти
(ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітню програму підвищення кваліфікації вчителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти розроблено на виконання постанов Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», наказів Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 року № 776 «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти», від 18 листопада 2019 року № 1310 «Про затвердження Типової освітньої програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа», відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», листа Міністерства освіти і науки від 16 листопада 2021 року № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 765», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність закладів освіти, з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі менеджменту освіти та професійного розвитку педагогів, керівних кадрів, навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти.

Мета програми: професійний розвиток учителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти через удосконалення раніше набутих і набуття нових професійних компетентностей у напрямі організації корекційної роботи з дітьми, які мають порушення мовленнєвої та/або когнітивної сфери у межах професійної діяльності відповідно до державної політики в галузі освіти для забезпечення якості освіти держави й регіону, поглиблення і розширення професійних знань, умінь та навичок, набуття досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах професійної діяльності.

Основні завдання програми:

удосконалити знання:

- оцінювання рівня мовленнєвого розвитку дитини шкільного віку;
- визначення особливостей формування мовленнєвих і когнітивних процесів дитини відносно вікової норми розвитку;
- загальних основ класифікації мовленнєвих порушень різного генезу дітей шкільного віку;
- корекційно-розвиткових стратегій навчання та спілкування з дітьми відповідно до специфіки їхнього розвитку;
- застосування сучасних технологій подолання порушень мовлення;
- особливостей мовленнєвого когнітивного розвитку дітей, що мають різні види порушень;
- сутності, змісту і методик корекційно-розвиткової роботи з дітьми, спрямованої на розвиток мовлення.

сформувати вміння (навички):

- оцінювати рівень мовленнєвого та когнітивного розвитку дитини;
- визначати характер корекційного впливу відповідно до особливих освітніх потреб дитини;
- застосовувати знання щодо особливостей мовленнєвого й когнітивного розвитку дитини;

- добирати найбільш ефективні корекційні вправи відповідно розвитку та стану дитини;
- використовувати в роботі методи і прийоми з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку;
- сприяти формуванню мовленнєвих та комунікаційних навичок на всіх етапах розвитку дитини.

розвинути установки щодо:

- формування позитивного налаштування на професію вчителя-логопеда, учителя-дефектолога, стимулювання до активних дій, спрямованих на самоосвіту й саморозвиток.
- морально-етичних цінностей (повага до життя, до себе й інших людей, гідність, чесність, справедливість);
- мотиваційної спрямованості корекційного педагога.

Особливості організації освітнього процесу за освітньою програмою.

Вивчення деяких питань модулів, тем, послідовність, загальна кількість годин на розгляд тем можуть бути зміненими, окремі питання перенесені в інші теми згідно із загальною концепцією робочої програми навчання.

Очікувані результати навчання можуть відрізнятися залежно від кваліфікаційної категорії та педагогічного досвіду слухачів.

Навчальні заняття за програмою організовано у формі інтерактивних лекційних занять, навчальних тренінгів, семінарів, практикумів, стажування на базі закладів освіти, круглих столів, конференцій з обміну досвідом, дискусій тощо.

За дистанційною формою навчання заняття в синхронному режимі проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для вебконференцій з обов'язковою участю слухачів. Інші види занять в асинхронному режимі – у різних форматах.

Навчально-методичне забезпечення програми представлено матеріалами для самостійної роботи здобувачів освіти за темами дистанційної складової (відеолекції, чати, онлайн-вправи, відеоматеріали, презентації, тести тощо) та списком рекомендованих інформаційних і літературних джерел відповідно до тематики навчальних модулів програми.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

- *для очного навчання:* мультимедійний проєктор, ноутбук, фліпчарт, персональні комп'ютери, навчальні матеріали, інтерактивна дошка, сучасне програмне забезпечення, швидкісний інтернет-канал(для використання під час занять відповідних онлайн-ресурсів);
- *для дистанційного навчання:* комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа суб'єкта підвищення кваліфікації, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій.

1.	Розробник освітньої програми	Пінюгіна К. О., завідувач обласного ресурсного центру з підтримки інклюзивної освіти МОППО								
2.	Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти (за Концепцією «Нова українська школа»)								
3.	Мета освітньої програми	Професійний розвиток учителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти через удосконалення раніше набутих і набуття нових професійних компетентностей у напрямі організації корекційної роботи з дітьми, які мають порушення мовленнєвої та/або когнітивної сфери, межах професійної діяльності відповідно до державної політики в галузі освіти для забезпечення якості освіти держави та регіону; поглиблення і розширення професійних знань, умінь і навичок; набуття досвіду виконання додаткових завдань та обов’язків у межах професійної діяльності								
4.	Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Учителі-логопеди, учителі-дефектологи закладів загальної середньої освіти								
5.	Напрямок освітньої програми	Професійна компетентність учителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти								
6.	Зміст освітньої програми	№ з/п	Освітній компонент. Модуль / тема	Загальний обсяг годин	Засоби провадження					
					Аудиторна робота				Самостійна робота	
					Усього аудиторних годин	Інтерактивне заняття (лекція)	Навчальний тренінг	Практичне заняття		
		Модуль 1. «Методологічні засади визначення та формування мовленнєвих компетенцій і пізнавальних можливостей у дітей з особливими освітніми потребами»				15	10	4	6	5
		1.1.	Клінічні та компенсаторні особливості формування мовлення в дитини в онтогенезі та дизонтогенезі	3	2	2			1	
		1.2.	Маркери нейропсихологічної незрілості дитини	6	4	2		2	2	
1.3.	Стратегії сенсорної інтеграції	6	4	2		2	2			

		дитини з розладами психофізичного розвитку						
		Модуль 2. «Концептуальні засади, цільові установки та науково-методичне забезпечення корекційно-розвивального процесу закладів загальної середньої освіти»	15	10	6		4	5
	2.1.	Українськомовна складова фахової діяльності вчителя-логопеда, учителя-дефектолога	6	4	2		2	2
	2.2.	Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень, основні напрями корекційної роботи	3	2	2			1
	2.3.	Особливості формування комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей з розладами аутистичного спектру	3	2			2	1
	2.4.	Критерії виявлення ступеня прояву труднощів мовленнєвої та когнітивної сфер діяльності дитини з ООП	3	2	2			1
		Модуль 3. «Використання сучасних інноваційних технологій у роботі вчителя-логопеда, учителя-дефектолога»	15	10	2	2	6	5
	3.1.	Методи та прийоми використання технологій нейропсихологічної корекції в практиці фахівця поглибленого впливу	6	4	2		2	2
	3.2.	Посилення та розвиток обробки сенсорних стимулів як базовий компонент для формування навчальних навичок у дитини	3	2			2	1
	3.3.	Форми, методи і принципи використання засобів альтернативної та допоміжної комунікації в роботі з дітьми з важкими порушеннями мовлення	3	2		2		1
	3.4.	Підсумкова конференція «Актуальні питання професійної діяльності вчителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти й обласного підпорядкування»	3	2			2	1
		Разом (години)	45	30	14	2	14	15

7.	Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та / або кредитах ЄКТС	30 годин (без урахування самостійної роботи) / 1,5 кредиту ЄКТС (з урахуванням самостійної роботи)
8.	Форма підвищення кваліфікації	Очна; за дистанційною формою навчання з використанням дистанційних технологій у синхронному або асинхронному режимі
9.	Вид підвищення кваліфікації	Навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації
10.	Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06. Професійні компетентності: - інклюзивна; - організаційно-методична; - комунікативна; - емоційно-етична
11.	Очікувані результати	Удосконалення професійних компетентностей
12.	Особи, які виконують освітню програму	Пінюгіна К. О., Бавольська О. В., Клочкова А. В., Мхитарян О. Д., залучений фахівець
13.	Строки виконання освітньої програми	2026 р.
14.	Місце виконання освітньої програми	Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Миколаїв, вул. Наваринська, 6)
15.	Вартість надання освітньої послуги	Собівартість обраховується залежно від наповнення груп згідно з вимогами чинного законодавства
16.	Мінімальна та максимальна кількість осіб у групі	8–30 осіб
17.	Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації
18.	Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	https://moippo.mk.ua/prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii/

Модуль 1. «Методологічні засади визначення та формування мовленнєвих компетенцій і пізнавальних можливостей у дітей з особливими освітніми потребами».

Тема 1.1. Клінічні та компенсаторні особливості формування мовлення в дитини в онтогенезі та дизонтогенезі.

Формування мовлення в нормальному онтогенезі. Поняття дизонтогенезу: основні форми і причини. Клінічні особливості формування мовлення у дітей з порушеннями розвитку. Компенсаторні механізми мовленнєвого розвитку в умовах дизонтогенезу. Адаптаційні можливості дитини. Роль середовища, логопедичної та корекційної роботи.

Тема 1.2. Маркери нейропсихологічної незрілості дитини.

Визначення поняття «нейропсихологічна незрілість». Теоретичні основи нейропсихології дитячого віку. Причини та чинники нейропсихологічної незрілості. Основні маркери нейропсихологічної незрілості. Методи діагностики нейропсихологічної незрілості. Шляхи корекції та підтримки дітей з нейропсихологічною незрілістю. Нейропсихологічна корекція. Робота з батьками та педагогами. Інтеграція в освітній процес.

Тема 1.3. Стратегії сенсорної інтеграції дитини з розладами психофізичного розвитку.

Прояви порушень роботи сенсорних систем у дитини з розладами психофізичного розвитку. Стратегії сенсорної інтеграції: зорові, слухові, тактильні, вестибулярні, пропріоцептивні в умовах навчального процесу та корекційно-розвиткової роботи.

Очікувані результати охоплюють:

Знання та розуміння:

- етапів формування мовлення в дітей у нормальному онтогенезі;
- основних типів і форм дизонтогенезу, що впливають на мовленнєвий розвиток;
- ролі логопедичної, психологічної та педагогічної підтримки в умовах дизонтогенезу;
- типових маркерів нейропсихологічної незрілості;
- стратегій сенсорної інтеграції.

Уміння та навички:

- визначати особливості формування мовленнєвих компетенцій дитини відповідно віку та рівню порушень психофізичного розвитку дитини;
- визначити загальні й конкретні завдання корекційного навчання і виховання;
- визначати, які прояви можуть бути ознаками незрілості, а які – віковою нормою;
- упроваджувати вправи для розвитку міжпівкульної координації, уваги, пам'яті;
- розпізнання структур нейробіологічних розладів під час порушення сенсорної інтеграції;
- складання комплексної програми корекції органів чуття в дитини з ООП.

Установки щодо:

- моніторингу динаміки розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- професійного самовдосконалення;
- професійного саморозвитку.

Модуль 2. «Концептуальні засади, цільові установки та науково-методичне забезпечення корекційно-розвивального процесу закладів загальної середньої освіти».

Тема 2.1. Українськомовна складова фахової діяльності вчителя-логопеда, учителя-дефектолога.

Усне мовлення вчителя-логопеда, учителя-дефектолога як головний інструмент впливу, корекції та взаємодії з дітьми, батьками й педагогами. Формування мовної моделі для наслідування, виховання мовленнєвих норм, створення психологічно комфортного та якісного українськомовного освітнього середовища. Основні ознаки культури усного професійного мовлення логопеда, дефектолога: орфоепічна правильність, модельна дикція, лексико-граматична унормованість. Виразність та емоційність (позамовні засоби комунікації, виразне читання, декламація, артикуляційні ігри).

Тема 2.2. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень, основні напрями корекційної роботи.

Психолого-педагогічний підхід до вивчення мовленнєвих труднощів. Біологічні та соціальні чинники формування мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень. Основні типи мовленнєвих порушень. Особливості психічного розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями. Основні напрями та принципи корекційної роботи. Вправи на розвиток фонематичного слуху, артикуляційної моторики, словникового запасу, граматики, зв'язного мовлення.

Тема 2.3. Особливості формування комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей з розладами аутистичного спектру.

Характеристика дітей з розладами аутистичного спектру. Особливості мовленнєвого розвитку при РАС. Типові мовленнєві профілі дітей з аутизмом. Ехолалії, мовленнєві стереотипії, порушення інтонаційної виразності. Відмінність між мовленням і комунікацією. Психолого-педагогічні умови формування комунікативно-мовленнєвих навичок. Роль середовища, моделювання взаємодії. Методи та підходи до розвитку комунікації. Особливості роботи логопеда, педагога та психолога з дітьми з РАС.

Тема 2.4. Критерії виявлення ступеня прояву труднощів мовленнєвої та когнітивної сфер діяльності дитини з ООП.

Психолого-педагогічна характеристика мовленнєвої та когнітивної сфер. Компоненти когнітивної та мовленнєвої діяльності (увага, пам'ять, мислення, уявлення, сприймання, фонетика, лексика, граматики, зв'язне мовлення). Критерії виявлення труднощів у когнітивній сфері. Методи та інструменти діагностики. Психолого-педагогічне спостереження. Логопедичне обстеження. Оцінка ступеня прояву труднощів.

Очікувані результати охоплюють:

Знання та розуміння:

- культури усного професійного мовлення педагогічного працівника;
- типових комунікативних помилок у фаховій діяльності вчителя-логопеда, учителя-дефектолога;
- основних класифікацій мовленнєвих порушень у психолого-педагогічному аспекті;
- причин виникнення та механізмів мовленнєвих труднощів у дітей;
- особливостей розвитку психіки дітей із порушенням мовлення;

- основних характеристик дітей з РАС, що впливають на розвиток мовлення;
- психолого-педагогічних засад розвитку комунікації при РАС;
- ролі альтернативних засобів комунікації в навчанні;
- компонентів мовленнєвої та когнітивної сфер розвитку дитини;
- методики й інструментів діагностики в освітньому середовищі.

Уміння та навички:

- дотримуватися культури усного професійного мовлення освітянина;
- уникати типових комунікативних помилок у фаховому спілкуванні вчителя-логопеда, учителя-дефектолога;
- здійснювати первинне обстеження мовлення дитини;
- планувати й реалізовувати корекційні заняття відповідно до виду порушення;
- упроваджувати логопедичні вправи для розвитку артикуляції, фонематичного слуху, словника, граматики;
- розпізнавати мовленнєві та комунікативні порушення в дітей з РАС;
- обирати відповідні методики для стимулювання мовлення;
- використовувати візуальні засоби й альтернативні системи комунікації (піктограми, PECS);
- визначати ключові труднощі в пізнавальній і мовленнєвій сферах.

Установки щодо:

- моніторингу динаміки розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- професійного самовдосконалення;
- професійного саморозвитку.

Модуль 3. «Використання сучасних інноваційних технологій у роботі вчителя-логопеда, учителя-дефектолога».

Тема 3.1. Методи та прийоми використання технологій нейропсихологічної корекції в практиці фахівця поглибленого впливу.

Нейропсихологія як галузь психології. Організація роботи системи функціональних мозкових структур. Комплекси нейропсихологічних вправ для активізації роботи мозку відповідно до рівня психофізичних порушень щодо стабілізації, активації і енергопостачання психомоторики й мовлення дитини з ООП.

Тема 3.2. Посилення та розвиток обробки сенсорних стимулів як базовий компонент для формування навчальних навичок у дитини.

Поняття сенсорної обробки. Види сенсорних систем: зоровий, слуховий, тактильний, вестибулярний, нюховий, пропріоцептивний. Як мозок обробляє сенсорні сигнали? Сенсорна інтеграція як основа для пізнання та дії. Зв'язок між сенсорною обробкою та навчальними навичками. Вплив сенсорної обробки на увагу, пам'ять, моторику. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з ООП. Сенсорні «перекоси» при РАС, ЗПР, СДУГ, ДЦП. Ознаки сенсорної дезінтеграції у поведінці та навчанні. Методи діагностики та виявлення сенсорних труднощів. Принципи сенсорної корекції.

Тема 3.3. Форми, методи і принципи використання засобів альтернативної та допоміжної комунікації в роботі з дітьми з важкими порушеннями мовлення.

Характеристика дітей з важкими порушеннями мовлення. Поняття альтернативної та допоміжної комунікації (АДК). Види комунікації: вербальна, невербальна, альтернативна. Відмінності між АДК та традиційною мовленнєвою терапією. Форми АДК.

Тема 3.4. Підсумкова конференція «Актуальні питання професійної діяльності вчителів-логопедів, учителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти й обласного підпорядкування».

Дидактичне забезпечення корекційної роботи. Види дидактичних матеріалів: друковані (картки, таблиці, зошити), ігрові (настільні ігри, пазли, сенсорні коробки), електронні (логопедичні програми, презентації, додатки), візуальні розклади, піктограми, символи. Адаптація навчального матеріалу до потреб дітей з ООП. Критерії добору дидактичних засобів. Можливість використання в різних умовах (кабінет, клас, дім). Інноваційні підходи в дидактичному забезпеченні.

Очікувані результати охоплюють:

Знання та розуміння:

- нейропсихологічних прийомів і способів активізації мовленнєвої та пізнавальної діяльності дитини з ООП;
- основних сенсорних систем людини та їх роль у розвитку дитини;
- принципів сенсорної обробки й інтеграції;
- видів порушень сенсорної інтеграції та їх прояви;
- основних понять, принципів і завдань АДК;
- категорій дітей, яким показано використання АДК.

Уміння та навички:

- визначення ефективних методів надання корекційно-розвиткових послуг дитині з розладами мовлення та пізнавальних можливостей;
- визначати прояви сенсорних труднощів у поведінці та навчанні дитини;
- добирати вправи для стимуляції сенсорних систем;
- розпізнавати дітей із потребою в альтернативній комунікації;
- оцінювати комунікативні можливості дитини (рівень мовлення, мотивацію);
- підбирати відповідні форми АДК (з урахуванням віку, моторики, сенсорики).

Установки щодо:

- моніторингу динаміки розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- професійного самовдосконалення;
- професійного саморозвитку.

Рекомендовані джерела:

1. Андрущенко А. І. Формування нейропсихологічних функцій у дітей раннього віку / А. І. Андрущенко // Дитяча психологія. – 2020. – № 1. – С. 21–26.
2. Антонова І. Сенсорно-інтеграційна терапія для дітей із моторними порушеннями / І. Антонова, К. Бандуріна // Психологія і суспільство. – 2021. – № 4. – С. 53–58.
3. Вакуленко Ю. Роль сенсорно-інтегративної терапії у розвитку мовлення дітей з РАС / Ю. Вакуленко // Психологія і суспільство – 2021. – № 3. – С. 88–92.
4. Василевський Т. Сенсорна інтеграція та її значення для розвитку мовлення дитини /

Т. Василевський // Всеукраїнський науково-практичний журнал Аутизм Сьогодні. – 2022. – № 2 (10). – С. 14–19.

5. Григус І. М. Сенсорна інтеграція дітей з раннім аутизмом / І. М. Григус, І. М. Крук // Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології. – 2020. – № 2 (8). – С. 32–37.
6. Заплатинська А. Б. Технологія сенсорної інтеграції у корекційному вихованні дошкільників із ДЦП / А. Б. Заплатинська // Репродуктивне здоров'я. – 2020. – № 4 (57). – С. 49–53.
7. Зелінська-Любченко К. О. Розвиток мовленнєвої діяльності у дошкільників в умовах онто- та дизонтогенезу / К. О. Зелінська-Любченко // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). – 2021. – № 7 (1). – С. 45–51.
8. Кіпаренко О. Сенсорна інтеграція як метод корекції нейропсихологічних порушень / О. Кіпаренко // Репродуктивне здоров'я. – 2020. – № 3 (56). – С. 41–45.
9. Коваль Н. Г. Особливості роботи з дітьми з нейропсихологічною незрілістю у ЗДО / Н. Г. Уоваль // Дошкільна освіта: інноваційні підходи. – 2019. – № 3 (7). – С. 88–93.
10. Красилінська І. П. Маркери нейропсихологічної незрілості в дітей з ЗПР // І. П. Красилінська // Дефектологія : теорія і практика. – 2021. – № 5. – С. 70–75.
11. Литвин О. В. Використання нейропсихологічних методик у корекційній педагогіці / О. В. Литвин // Корекційна освіта. – 2022. – № 2 (15). – С. 33–39.
12. Литвинова І. М. Нейропсихологічна незрілість: діагностика та корекція / І. М. Литвинова // Науковий журнал МОПУ. – 2020. – № 2 (14). – С. 102–107.
13. Луцько К. В. Онтогенетичні закономірності оволодіння дитиною складоритмічними особливостями мовлення / К. В. Луцько, О. М. Дубовик // Когнітивні студії мовлення. – 2020. – № 24. – С. 100–107.
14. Олейник В. Є. Фізична терапія у сенсорній інтеграції дітей із розладами аутистичного спектру [Електронний ресурс] : кваліф. робота (проект) на здобуття ст. вищ. освіти бакалавр / В. Є. Олейник. – Херсон : ХДУ, 2020. – 53 с. – Електрон. текст. дан. – Режим доступу : [Покликання на ресурс](#) (дата звернення : 04.06.2025).
15. Скрипник Т. Сенсорна інтеграція як підґрунтя розвитку мовлення дітей з аутизмом / Т. Скрипник // Репродуктивне здоров'я. – 2022. – № 1 (60). – С. 24–28.
16. Титаренко Т. М. Системний підхід до визначення функціональних порушень розвитку / Т. М. Титаренко // Психологія і сучасність. – 2022. – № 2. – С. 56–61.
17. Лужецька Л. Б. Орфоепічна грамотність як складник мовленнєвої культури особистості [Електронний ресурс] / Л. Б. Лужецька. – Режим доступу : [Покликання на ресурс](#) (дата звернення : 14.04.2025).
18. Пена Л. І. Українська мова за професійним спрямуванням» у підготовці майбутніх логопедів / Л. І. Пена // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сесія : філологія. – 2023. – Випуск 60 (Том 2). – С. 32–35.
19. Пінчук Ю. В. Комунікативні якості культури мовлення вчителя-логопеда / Ю. В. Пінчук // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2014. – № 26. – С. 179–184.